

IIRDIS

We know

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
**Djalāl-ud-dīn Rūmī, Maulana Mathnawī: Poeme,
parabole și învățături sufite / Djalāl-ud-dīn Rūmī;**
trad. din lb. engleză: Walter Fotescu – Ediția a 3-a
București: Herald, 2023

ISBN 978-630-6550-13-5

I. Fotescu, Walter (trad.)

821.222.1

MASNAVI I MA 'NAVI

The Spiritual Couplets

of Mawlānā Jalāl-ud-Dīn Muhammad Rūmī

Abridged and translated by E.H. Whinfield

© KEGAN PAUL, TRENCH, TRÜBNER & Co.Ltd.

London, 1898,

TRÜBNER ORIENTAL SERIES

DJALĀL-UD-DĪN RŪMĪ

MATHNAWĪ

Poeme, parabole și învățături sufite

Traducere din limba engleză:

WALTER FOTESCU

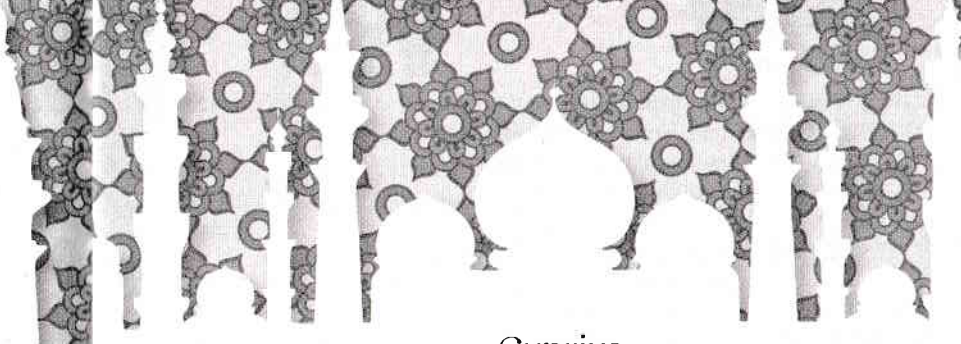
EDITURA HERALD
București

În ediția Lucknow există un epilog scris de Muhammad Ilahi Bakhsh, care continuă povestea celui de-al treilea frate, dar acest aspect nu se mai regăsește în alte ediții.

În ediția Bulaq este adăugată o așa-zisă Carte VII, despre care se cunoaște că este un fals relativ recent. Haji Khalfa spune în acest sens: „Este cunoscut faptul că *Mathnawī* cuprinde șase cărți, însă a apărut și cea de-a șaptea carte, făcută cunoscută de către Ismail Dadah, comentatorul. El a scris un comentariu la această carte, în care a răspuns energic și cu elocvență celor ce-i negau autenticitatea. În comentariul său afirmă că pe când scria cel de-al cincilea volum al său în anul 1035 d.Hr., a descoperit Cartea VII într-o copie a *Mathnawī* datată în 814 d.Hr. A cumpărat-o și a citit-o cu atenție, întărindu-și convingerea că avea de a face fără nicio umbră de îndoielă cu o operă a autorului *Mathnawī*. Dar ceilalți derviși din ordinul Mawlavī au tăgăduit autenticitatea Cărții a Șaptea”.¹

Conținutul Cărții a Șaptea este format din comentarii la diferite texte și tradiții, ilustrate prin povestiri lipsite de interes. Ele nu au nimic în comun cu Epilogul lui Muhammad Ilahi Bakhsh din ediția Lucknow.

¹ Haji Khalfa, v. 377. Ismail a fost un derviş din ordinul Mawlavī, supranumit Anguravi, după locul său de naștere, Anguri, din Anatolia.

Cuprins

Notă asupra ediției

5

CARTEA ÎNTÂI

Prolog		15
POVEȘTEA I	Prințul și fecioara preafrumoasă	18
POVEȘTEA II	Neguțătorul de ulei și papagalul lui	23
POVEȘTEA III	Regele evreu, vizirul său și creștinii	26
POVEȘTEA IV	Un alt rege tiranic evreu	33
POVEȘTEA V	Leul și animalele sălbatice	36
POVEȘTEA VI	‘Omar și solul	46
POVEȘTEA VII	Neguțătorul și papagalul său cel isteț	50
POVEȘTEA VIII	Cântărețul din harpă	56
POVEȘTEA IX	Arabul și soția lui	59
POVEȘTEA X	Omul care a fost tatuat	69
POVEȘTEA XI	Leul ce a vânat cu lupul și cu vulpea	72
POVEȘTEA XII	Iosif și oglinda	74
POVEȘTEA XIII	Scribul profetului	76
POVEȘTEA XIV	Artiștii chinezi și cei greci	78
POVEȘTEA XV	Sfaturi de taină date de profet lui Zaid cel eliberat	81
POVEȘTEA XVI	Îngăduința lui ‘Ali	85
Epilog la Cartea I		90

CARTEA A DOUA

Prolog		95
POVEȘTEA I	Animalul sufletului	96
POVEȘTEA II	Omul sărac și prizonierii	103
POVEȘTEA III	Regele și cei doi robi ai săi	109
POVEȘTEA IV	Șoimul și bufnițele	114
POVEȘTEA V	Omul însetat care a aruncat pietre în apă	116
POVEȘTEA VI	Stăpânul lui Luqman îl pune la încercare și îi descoperă istețimea	119

POVESTEA VII	Moise și păstorul	122
POVESTEA VIII	Omul care a îmblânzit un urs	127
POVESTEA IX	Grădinarul și cei trei prieteni	130
POVESTEA X	Bayazid și sfântul	131
POVESTEA XI	Mo'avia și Iblis	138
POVESTEA XII	Cei patru oameni din Hindustan care s-au criticat între ei	143
POVESTEA XIII	Bătrânul și medicul	144
POVESTEA XIV	Cărăușul arab și învățatul	146
POVESTEA XV	Omul care s-a lăudat că Dumnezeu nu-l pedepsește pentru păcatele sale și răspunsul pe care i l-a dat Ietro	148
POVESTEA XVI	Sufitul lacom	151
POVESTEA XVII	Arborele vieții	155
POVESTEA XVIII	Răpuștele care au fost clocite de o găină	158

CARTEA A TREIA

POVESTEA I	Călătorii care au mâncat puilul de elefant	163
POVESTEA II	Săteanul care l-a invitat pe orășean să-i facă o vizită	168
POVESTEA III	Șacalul care a pretins că este păun	174
POVESTEA IV	Moise și Faraonul	175
POVESTEA V	Elefantul într-o încăpere întunecoasă	177
POVESTEA VI	Îndrăgostitul care-i citea poeme iubitei sale	183
POVESTEA VII	Omul care s-a rugat sincer să fie hrănit fără să muncească	185
POVESTEA VIII	Băieții și învățătorul lor	187
POVESTEA IX	Dervișul care și-a încălcat legământul	188
POVESTEA X	Bătrânul care nu a jelit la moartea fiilor săi	192
POVESTEA XI	Bahlol și dervișul	194
POVESTEA XII	Viziunile Sfântului Daquqi	197
POVESTEA XIII	Oamenii din Saba	203
POVESTEA XIV	Minuni săvârșite de profetul Muhammad	212
POVESTEA XV	Omul care i-a cerut lui Moise să-l învețe graiul animalelor	214
POVESTEA XVI	Femeia care și-a pierdut toți copiii	217
POVESTEA XVII	Vechilul și Prințul din Buhara	220
POVESTEA XVIII	Moscheea fatală	230

CARTEA A PATRA

POVESTEA I	Îndrăgostitul și iubita lui	239
POVESTEA II	Construirea „Celui mai Îndepărtat Templu” la Ierusalim	245
POVESTEA III	Tânărul care i-a trimis regelui o scrisoare în care se plângea de mâncarea primită	262

POVESTEA IV	Bayazid și cuvintele sale blasfemiatoare când a intrat în extaz	265
POVESTEA V	Cei trei pești	270
POVESTEA VI	Moise și Faraonul	274
POVESTEA VII	Curteanul care s-a certat cu prietenul său pentru a-i salva viața	283
POVESTEA VIII	Prințul care, după ce a fost ispitit de-o curtezană, s-a întors la adevărata lui iubită	287
POVESTEA IX	Catărul și cămila	290

CARTEA A CINCEA

POVESTEA I	Profetul și oaspetele său necredincios	299
POVESTEA II	Arabul și câinele său	306
POVESTEA III	Înțeleptul și păunul	308
POVESTEA IV	Muhammad Khwarazm Șah și Rafizis din Sabzawar	313
POVESTEA V	Omul care a pretins că este Profet	315
POVESTEA VI	Discipolul care l-a imitat orbește pe Șeicul său	318
POVESTEA VII	Cum a fost creat Adam dintr-o mână de țărăni adusă de un Înger	324
POVESTEA VIII	Mahmud și Ayaz	329
POVESTEA IX	Neprefăcuta căință a lui Nasuh	332
POVESTEA X	Leul, vulpea și măgarul	335
POVESTEA XI	Musulmanul care a încercat să aducă pe calea cea dreaptă un mag	344
POVESTEA XII	Credinciosul care a spart urciorul cu vin al dregătorului	348
POVESTEA XIII	Mahmud și Ayaz (continuarea Poveștii VIII)	351

CARTEA A ȘASEA

Prolog		365
POVESTEA I	Robul indian care era îndrăgostit de fiica stăpânului său	371
POVESTEA II	Păsărarul și pasărea	374
POVESTEA III	Dregătorul turc beat și cântărețul	377
POVESTEA IV	Cumpărarea lui Bilal	383
POVESTEA V	Sufitul și cadiul	386
POVESTEA VI	Fachirul și comoara ascunsă	394
POVESTEA VII	Cei trei călători	400
POVESTEA VIII	Omul care a primit o simbric de la pașa din Tabriz	408
POVESTEA IX	Regele și cei trei fii ai săi	412

POVESTEA I

Printul și fecioara preafrumoasă

A fost odată un prinț, care, în vreme ce se afla la vânătoare, a zărit o fată minunată și a căzut pe loc în mrejele iubirii. Făgăduindu-i tinerei averi și comori fără seamăn, prințul reuși să o cucerească. Nu trecu mult timp și fata căzu grav bolnavă. Prințul trimise după toți vracii din ținut. Deși toți spuneau: „Prin voia lui Dumnezeu¹ vom afla leacul potrivit”, nimeni nu reuși s-o vindece. Așa că prințul se cufundă în rugăciune și drept răspuns la ruga sa, i-a fost trimis din ceruri un tămăduitor. Acesta îi izgoni pe toți vracii palatului și cu multă iscusință reuși să afle adevărata taină a bolii preafrumoasei fete – o dragoste nefericită pe care o purta unui giuvaergiu din Samarkand.

Urmând sfatul iscusitului vraci, prințul trimise în Samarkand după giuvaergiu și aducându-l în ținutul său, îl însură cu frumoasa care suferea din pricina dragostei. Vreme de șase luni, cei doi trăiră împreună în cea mai deplină fericire și armonie. După ce s-au scurs cele șase luni, tămăduitorul, urmând porunca divină, i-a turnat giuvaergiului o licoare vrăjită, astfel încât acesta să-și piardă forța și frumusețea. Tânăra și-a pierdut dragostea pentru el și s-a reîntors la rege.

Această poruncă divină a fost asemeni poruncii date de Dumnezeu lui Abraham de a-și înjunghia propriul fiu, Ismail; ea nu este

¹ Potrivit descrițiilor coranice, nimănui nu îi este îngăduit să se adreseze unui musulman adevărat fără să rostască formula *In sha Allah al' ala*.

deloc diferită în spirit de fapta aceluși înger din ceruri care l-a înjunghiat pe sclavul lui Moise.¹ De aceea, nu se cuvine ca această poruncă să facă obiectul disputei omenești, fiind mai presus de înțelegerea muritorilor de rând.

❧ Descrierea Iubirii

Cel ce iubește face dovada dragostei prin suferința inimii;
Căci nu există boală mai grea decât durerea ascunsă-n piept.
Leacul îndrăgostitului nu-i de găsit la vraci;
Iubirea este astrul tuturor tainelor lui Dumnezeu.
Îndrăgostitul poate tânji după o iubire sau după alta,
Dar la sfârșit el este atins de însuși Regele iubirii.
Oricât am încerca să-nfățișăm, să lămurim iubirea,
De chiar iubim, ne rușinăm de vorbele ce le rostim.
Multe lucruri se limpezesc de căutam în vorbe să le deslușim,
Dar dragostea-i mai clară, când neatinsă rămâne de cuvinte.
Când pana se pornește a scrie stihuri,
Ea scrie-n van când trebui' să vorbească de iubire.
Când se ajunge la al iubirii tainic miez,
Se frânge pana, iar foaia se destramă.
De vrea să o explice, cugetul se înăbușă asemeni asinului împotmolit;
Doar singură Iubirea poate grăi de dragoste și îndrăgostiți!
Doar soarele se poate înfățișa pe sine,
Iar de îl vezi, nu-ntoarce fața de la el.
E-adevărat, și umbrele grăiesc tot despre soare,
Dar numai soarele aruncă lumina vieții peste toți.
Umbrele la somn ne îmbie, ca o poveste spusă-n ceas de seară,
Dar când soarele răsare, „luna e îndepărtată cu tărie”.
Nimic pe lumea asta nu-i mai minunat ca soarele,
Dar Soarele din suflet n-apune în veci și nu cunoaște timpul.
Deși astrul ce-a noastră lume o luminează e unic și măreț,
Putem gândi și-alți sori care să-i fie pe potrivă.

¹ *Coran*, XVIII, 73.

Dar despre Soarele din suflet, ce-i mai presus de ceruri,
Nimic concret, nici chiar abstract, nu poate fi rostit!¹,
Căci unde să mai fie loc în plinătatea Lui divină,
Să mai putem gândi și-alți sori care să-I fie pe potrivă?

☞ Shams-ud-Dîn încearcă să-l împiedice pe Djalal-ud-Dîn să creeze Mathnawī

Soarele (Shams) din Tabriz este lumina preacurată,
Un soare, da, un soare, o rază a lui Dumnezeu!
Când slava „Soarelui din Tabriz” s-a înălțat,
Soarele celui de-al patrulea cer s-a înclinat în fața lui.
Cunoscându-i numele, găsesc că-i potrivit acum
Să aflăm mai multe despre binefacerile sale.
Acest suflet neprețuit mi-a prins pulpana hainei,
Sorbind adânc mireasma din al lui Yusuf veșmânt;
Și mi-a grăit: „De dragul prieteniei ce demult ne leagă,
Despre-ale extazului dulci stări te rog să îmi vorbești,
Prin care pământul și cerurile toate sărbătoresc,
Și-asemeni lor, dar însutit, Rațiunea și Spiritul se-nveselesc”.

Eu am răspuns: „O, tu care de «Prieten»² te-ai depărtat
Asemeni unui bolnav ce a fugit de-al lui tămăduitor,
Să nu mă-mpiedici, căci mai presus de mine însumi sunt;
Înțelegere am pierdut, laude nu pot să mai înalț.
Orice ar spune cineva, a cărui cugetare e astfel rătăcită,
Să înceteze a se făli căci truda îi va fi în zadar.
Orice ar rosti, el îndoiala nu poate s-o alunge,
Și-i limpede că nu e-n stare să își atingă țelul.
Ce pot să mai grăiesc, când niciun nerv din mine nu răspunde?
Și cum să-nfățișez în vorbe ce-nseamnă « Prieten»

¹ Conform tradiției: „Îl cunosc pe Dumnezeul meu prin Dumnezeul meu”.

² Dumnezeu.

Celui care nu se bucură de-al Domnului prieteșug?
Cântarea mea ce-l laudă pe Domnul ar fi disprețuită,
Căci ar vădi că eu exist, iar existența nu-i decât eroare.¹
Pot oare să descriu o despărțire ce-mi sfășie simțirea?
Nu, nicidecum, amân pe alt’dată o astfel de-ncercare”.
El mi-a răspuns: „Hrănește-mă, căci sunt înfometat,
Și chiar acum, căci «timpul e sabie ascuțită».
O, drag prieten, sufitul este «fiul clipei din prezent»².
Și nu există lege în canonul său să spună: «Mâine».
Să fie oare adevărat că tu nu ești un sufi adevărat?
Banii strănși se risipesc de-i dai pe-încredere”.

Eu i-am răspuns: „E bine să-nvălu tainele «Prietenului»,
Așa că ia aminte la-nvățătura și pildele ăstor povești;
E mult mai bine astfel decât s-arunci lumină peste taine,
Ca mai apoi străinii să le mânjească cu flecăreala lor”.

El spuse: „De nu înșeli și nu te-ascunzi sub vorbe fără noimă,
Grăiește cu putere și nu m-oi mânia defel,
O, bărbat, care stăpân ești peste atâtea vorbe!
Aruncă vâlul și glăsuiește tare; oare nu-s și eu dintre aceia
Ce-acoperământ au cerul, asemeni Preaiubitului?”

Eu îi răspund: „Dacă Preaiubitul zărit ar fi de ochii muritori,
Tu n-ai mai dăinui – n-ai mai avea nici formă, nici substanță.
Înalță-ți rugămintea, însă rămâi smerit;
Un fir de iarbă nu sfredelește-un munte.
Dacă soarele ce luminează astă lume

¹ În starea de contopire sinele încetează să mai existe.

² Sufitul este „fiul clipei” pentru că el este un instrument pasiv ce își îndeplinește menirea prin impulsul divin al momentului. „Prezentul este o sabie ascuțită” pentru că impulsul divin al momentului îl stăpânește pe sufit și își duce la împlinire hotărârile fără cruțare.

Ar fi și mai aproape decât e, întreaga lume ar arde până-n temelii.¹
 Stavilă vorbelor îți pune, și pleoapa ți-o închide,
 Ca viața lumii să n-ajungă o inimă însângerată.
 Și nu mai căuta primejdia aceasta, acest râu însângerat;
 Apoi tăcere se-așternu peste «Soarele din Tabriz».
 Și el grăi: „Cuvintele îți sunt fără de capăt,
 Ci spune întregul basm de la-nceputuri”.

POVEȘTEA II

Neguțătorul de ulei și papagalul lui

 A fost odată un neguțător de ulei care avea un papagal; pasărea îl înveselea cu ciripitul ei vesel și îi păzea dugheana atunci când neguțătorul era plecat cu treburi. Într-o zi, când papagalul rămase singur în prăvălie, o pisică răsturnă unul dintre borcanele cu ulei. Când stăpânul se întoarse acasă, el crezu că papagalul a făcut pocinogul și, în mânia sa, l-a certat, jumulindu-i toți fulgii de pe cap. Iar papagalul amuți, căci își pierduse darul vorbirii. Dar, într-o zi, papagalul zări un om chel trecând pe stradă și, recăpătându-și vorbirea, grăi din răspuțeri: „Spune-mi, rogu-te, cărui neguțător i-ai vărsat borcanul de ulei?” Trecătorii au râs pe seama papagalului care lua chelia ce vine odată cu vârsta drept pierdere a propriilor lui pene, din cauza bătăii primite.

Confuzia dintre sfinți și ipocriți

Simțurile lumești sunt trepte ale pământului,
 Simțurile spirituale sunt trepte către cer.
 De sănătatea simțurilor lumești te îngrijești cu lipitori,
 De sănătatea spiritului „Prietenul” e cel ce are grijă.
 Iar dacă sănătatea simțurilor o ai de te-ngrijești de trup,
 Sănătatea spiritului o ai doar când trupul încetează-a exista.
 Sufletul divin domnește peste trup și-l nimicește,
 Dar după toate acestea, el e creat din nou.

¹ „Când Dumnezeu se va ivi în cerească slavă pe Muntele existenței, Existența însăși va fi răpusă, împrăștiată asemeni pulberii din drum.” – *Gulshan i Raz*, I, 195.

Ferice de sufletul, care, iubindu-l pe Dumnezeu,
Și-a părăsit familie, bunuri și avere!

Și-a nimicit căminul, să afle comoara tănuită,

Și cu acea comoară l-a făurit din nou în chip mai luminos;

Ferice de cel ce-a stăvilit lumeașca aplecare, purificându-și calea în
ăst chip,

Și-apoi a înprospătat cu nou șuvoi calea aleasă;

Ferice de cel ce și-a tăiat din carne cu lancea-ascuțită¹,

Așa încât deasupra răni să crească-o altă carne, mai curată;

Ferice de cel ce-a năruit cetatea spre a-i alunga pe cei fără credință

Și a-ntărit-o mai apoi cu turnuri, ziduri, parapete – sute.

E oare cineva care să poată spune cum e lucrarea Harului divin?

Eu fost-am nevoit s-o înfățișez doar prin aceste pilde.

Uneori apare sub o înfățișare anume, alteori alege alte chipuri.

O, da, când e în joc credința, domnește confuzie și tulburare.

Nu e aidoma cazul celui ce fața și-o-ntoarce de la Domnul,

Cu cel ce s-a cufundat și e absorbit în El cu totul.

Cel din urmă privește totdeauna doar către Dumnezeu,

În vreme ce fața primului arată o nemăsurată încredere în sine.

Privește chipul fiecăruia și cumpănește cu temeinicie,

Căci poate te ajută să recunoști chipul Adevărului.

De vreme ce sunt mii de demoni cu-nfățișare omenească,

Nu-i bine să te alături oricui și făr' de cumpănire.

Atunci când păsărarul sună din fluierul amăgitor,

Vrând s-ademenească păsări înspre a lui capcană,

Zburătoarele aud văzduhul vibrând de viersul altei păsări,

Și coborând din ceruri, nu află decât plasă și cuțit.

Asemenea și ipocriții mârșavi fură cuvintele dervișilor,

S-ademenească oamenii de rând prin josnica minciună.

Faptele binelui răspândesc numai lumină și căldură,

Faptele răului – doar înșelăciune și lipsă de rușine.

Ei înspăimântă omul simplu înfățișându-i un leu umplut cu paie,

Și îl numesc pe falsul Musailima cu numele de Muhammad.

Dar lui Musailima i-a rămas numele de „Mare mincinos”,

În vreme ce lui Muhammad i se mai spune „Ființa desăvârșită”.

Vinul lui Dumnezeu răspândește a moscului mireasmă,

Vinul răului împrăștie în jur doar boli și suferință.

¹ Toate acestea sunt modalități și tipuri ale negării-de-sine, în vederea dobândirii vieții eterne în Dumnezeu.

POVESTEA III

Regele evreu, vizirul său și creștinii

Trăia odată un rege evreu ce obișnuia să-i persecute pe creștini, dorind să le înlăture credința. Vizirul său l-a convins să încerce un vicleșug; aume, să-l mutileze chiar pe el, pe vizir, și să-l alunge de la curtea sa, așa încât acesta să se poată strecura în mijlocul creștinilor și să împrăștie zăzanie printre ei. Sfatul vizirului a fost urmat.¹

Vizirul a ajuns printre creștini și i-a convins că a suferit mult de pe urma credinței sale creștinești. Nu după mult timp, el câștigă un loc de cinste printre ei, fiind socotit un sfânt martir și un învățător apostolic. Doar câțiva înțelepți i-au simțit înșelătoria; dar cea mai mare parte a creștinilor au fost cu totul înșelați de el. Creștinii erau împărțiți în douăsprezece grupuri, fiecare având în frunte un conducător. Fiecărui dintre acești conducători, vizirul le-a înmănat în taină câteva reguli religioase, având grijă ca fiecare să primească instrucțiuni diferite și chiar opuse față de cele ale celorlalți conducători. Un set de reguli prescria postul, un altul – milostenia, altul – credința, altul – faptele ș.a.m.d.

După toate acestea, vizirul se retrase într-o peșteră și refuză cu desăvârșire să mai iasă la lumina zilei pentru a-și îndruma discipolii, oricât îl rugau aceștia. Dar apoi îi chemă la el pe cei doisprezece conducători în mare taină și îi numi pe fiecare în parte urmașul său

de drept, sfătuindu-i să urmeze întocmai poruncile prescrise pentru fiecare în parte și să îi înrobească pe ceilalți conducători care ar dori să se întroneze drept îndrumător al creștinilor.

După ce a dat aceste din urmă porunci, vizirul se înjunghie. Drept urmare, fiecare conducător s-a proclamat urmaș al vizirului și astfel creștinii s-au împrăștiat în multe secte și dușmănia domnea printre ei, așa cum fusese plănuit. Însă înșelăciunea diabolică n-a reușit întrutotul, căci un grup de creștini numit „Ahmad” a rămas credincios creștinismului, așa cum este menționat și în Evanghelie¹, și astfel ei nu au împărțit soarta risipirii celorlalți.

Învățătura vizirului

Cu miile creștinii în juru-i se-adunau,
Unul după altul s-au strâns pe calea sa.
Apoi le-a propovăduit despre taine,
Tainele Evangheliei și ale rugăciunii.
Le-a predicat în vorbe-nfierbântate
Despre faptele și vorbele lui Mesia;
Predicator al îndatoririlor religioase părea,
Însă chemarea lui era o-amăgitoare plasă țesută pentru păsări.
Și astfel cei ce-l urmau pe profetul 'Isa (Hristos)
Au fost înșelați de viclenia ăstui suflet diabolic.
Amesteca în vorbe multe doctrine tainice
Despre devoțiune și puritate sufletească.
Îi învăța să țină la mare cinste adorarea divinității,
Dar să zică despre păcatele ascunse: „Ce importanță au?”
Strop cu strop, ei au sorbit predicile acestui înșelător al sufletului,
Așa cum trandafirii își lasă mireasma absorbită de usturoi.

¹ *Evanghelia după Ioan*, xiv, 26. „Dar Cel plin de mângâiere (*paracletos*) vă va învăța pe voi toate lucrurile.” Musulmanii interpretează *periklytos*, „slăvitul”, adică Muhammad.

¹ De comparat cu povestea lui Zopyrus, Herodot, *Istoriei*, III, 155.

Despicătorii firului în patru și cei ce îi urmează
Orbiți cu toții sunt de-aceleași vorbe și de-aceleași predici.

Creștinii și-au dăruit lui inimile cu ardoare,

Căci omul simplu nu pregetă de-i vorba de credință.

Adânc în sufletele lor și-au răsădit iubirea pentru el,

Și și-au închipuit că este Trimisul lui Hristos;

Da, chiar el, acest amăgitor și blestemat Dajjal!¹

O, Doamne, vino de ne scapă! Tu, pavăză neasemuită!

O, Doamne, sunt pretutindeni plase și capcane,

Iar noi, înfometăți și slabi asemeni unor păsări,

Picioarele ne prindem în plasa-ntinsă iscusit.

Pe-oricare dintre noi, o Doamne, de-ar fi chiar șoimul din Simurg!

Tu ne eliberezi mereu și ne îndrumi pe calea-adevărată,

Dar noi zburăm din nou, căzând iarăși în plasă, o, Doamne Atotpu-
ternic!

Somnul trupului și deșteptarea sufletului

În fiecă noapte Tu ne eliberezi sufletele din trup

Și din capcana lui, purificându-le asemeni tăbliilor șterse.

În fiecă noapte sufletele sunt scoase din cușca lor,

Și-s libere – de trup nestăpânite, dar nici stăpâne peste trup.

La timp de noapte încarcerării nu știu că nu sunt liberi,

La timp de noapte regii nu știu nimic de marea lor putere.

Și-apoi nu mai există gând pentru câștig sau risipire,

Iar grija înspre nimeni nu se-ndreaptă, oricine ar fi el.

Starea „cunoscătorului” e-aceasta, chiar și când ești treaz,

Căci spune Dumnezeu²: „Tu treaz îl socoți, deși el doarme”,

¹ Anticrist.

² Aceasta se spune despre cei Șapte Adormiți din peșteră. *Coran*, XVIII, 17.
„Cunoscător” este gnosticul care, în starea de extaz, contemplă realitățile divine.

Ochi închizând ziua și noapte la treburile acestei lumi,

Asemeni unui penel condus de mâna celui care scrie.

Cel ce nu vede mâna care cu-adevărat așterne slova,

Va socoti că pana, singură mișcându-se, scrisu-a făurit.

De va dezvălui „cunoscătorul” tainele acestei stări,

Ar jefui pe omul simplu de somnul simțurilor sale.

Sufletul lui rățește într-un pustiu ce n-are asemănare;

Asemeni trupului, sufletul său cu-odihna se desfată;

Dar când e-ademenit din nou în cușcă,

Se tânguie, cerând oblăduire de la Cel Puternic.

Laila și califul

Califul grăit-a către Laila: „Ești tu aceea pentru care

Majnun și-a pierdut capul cuprins de nebunie?

Căci nu ești mai frumoasă decât frumoasele pe care le cunosc”.

Ea îi răspunse: „Ci, taci; căci tu nu ești Majnun!”

Dacă ai avea tu ochii lui Majnun,

Cele două lumi s-ar dezvălui privirii tale.

Tu viețuiești prin simțuri, Majnun e mai presus de sine însuși.

A judeca iubirea în stare de trezie, trădare-nseamnă.

Cu cât un om e treaz și judecă iubirea, cu-atât mai mult el doarme în
iubire;

Iar de e treaz și judecă iubirea, mult mai rău e decât de a dormi mereu.

Trezirea încătușează-amarnic sufletele noastre,

Și sufletele cad pradă diverselor capricii,

Fricii de sărăcie sau gândurilor de câștig.

Ele nu mai trăiesc în puritate, nici în demnitate,

Nici strălucire, nici visu-nalt spre cerul ocrotitor.

Ci doarme cu adevărat acela ce râvnește la fiecă capriciu

Și se dedă la împlinirea oricărei fantezii.

El¹ întocmi câte un hrisov pentru fiecare,
 Și-n fiecare o altă-nvățătură arătă;
 Pergamentele aveau înțelesuri cu totul diferite,
 Unu-l nega pe altul; și-așa erau chiar toate.
 Într-unul calea postului și-a înfrânării
 Era socotită temeiul adevăratului devotament divin.
 În altul era scris: „Nimic bun n-aduce această înfrânare; cu-adevărat,
 calea de urmat nu-i alta decât mila”.
 În altul era scris: „Postirea și cu mila ce tu le săvârșești
 Menite sunt să te socoți asemenea lui Dumnezeu;
 De vrei credința să păstrezi, fii resemnat, împlinește voia Lui
 Și când e bunăstare, și când dai de necaz;
 Virtuțile toate nu sunt decât capcane”.
 În altul era scris: „Doar faptele sunt de folos;
 Doctrina credinței fără fapte e pură înșelăciune”.
 În altul era scris: „Poruncile și interdicțiile nu sunt Legi,
 Ci ele fac dovada slăbiciunii ce ne-a cuprins pe toți,
 Ca noi, văzând că nu putem a le-implini de tot,
 Plini de umilință să mărturisim a Domnului putere”.²
 În altul era scris: „A te fâli cu propria ta neputință
 E nerecunoștință față de divina milă ce înspre noi se-ndreaptă.
 Ia seama mai degrabă la puterea ta, căci toată de la El purcede.
 De vrei dumnezeiescul har să-l dobândești,
 Cunoaște a ta putere, căci vine de la Dumnezeu”.
 În altul era scris: „Nu lua aminte la ce-înseamnă tărie sau neputință;
 Orice îți rățăcește privirea de la Domnul e doar un idol meșterit”.
 În altul era scris: „Nu stinge torța pământescă³

Ce poate fi chiar flacăra ce luminează-o omenire-ntreagă.
 De nu te porți cu luare-aminte și vei uita de ea,
 Vei stinge-n toiul nopții lampa ce uniți ne ține”.
 În altul era scris: „Tu stinge torța fără teamă,
 Căci în loc de-o singură plăcere, te-oi bucura de altele ce-s mii.
 Stingându-se lumina, sufletul se-nveșește.
 Și Laila ta e-atunci la fel de curajoasă precum e și Majnun al ei.
 Cel ce devotamentul își arată renunțând la astă lume,
 Lumea-i stă mereu alături, pururea îl însoțește”.
 În altul era scris: „Orice ți-ar fi dăruit Domnul
 Creându-te pe tine, a-nfăptuit să-ți fie ție bine;
 O, da, să-ți fie mângâiere și bucurie ție. Primește, atunci,
 Și nu te număra printre acei ce practică-nfrânarea”.
 În altul era scris: „Renunță la tot avutul tău,
 Căci nu-i păcat mai blestemat ca lăcomia”.
 (Ah! Cât de multe căi sunt arătate aici
 Și, de dragul vieții, pe fiecare cale merge câte-o sectă!
 Oh, de-ar fi ușor de dobândit calea cea dreaptă
 Orice evreu ar fi găsit-o până acum!)
 În altul era scris: „Calea cea dreaptă poate fi aflată,
 Căci viața inimii e-a sufletului hrană.
 Orice ar bucura simțurile omenești,
 Nu poartă roade, asemeni sării risipite în deșert.
 Urmarea acestor bucurii e remușcarea,
 Acest fel de negoț aduce numai pagubă.
 Pe termen lung, lipsit e de-orice câștig;
 Iar la sfârșit, numele ce-l poartă e «dezastru».
 Deosebiți, atunci, cu grijă, ce-i de folos și ce nu e,
 Aminte luați la prețul unui lucru și cântăriți de merită sau nu”.
 În altul era scris: „Alege tu Îndrumătorul înțelept,
 Dar grija pentru rezultate n-o pune în demnități și-onoruri”.
 (Fiece sectă concepe aceste rezultate în chipuri diferite,

¹ Vizirul, care a încercat să-i smintească pe creștini.

² Doctrina predestinării.

³ Adică nu ascunde lumina (faptelor bune sau a negării-de-sine).

Și astfel, fatalmente, toți oamenii greșesc.
Adevărata prevedere nu-i simplă potriveală de cuvinte,
Căci altfel, diferențele nu s-ar fi ivit nicicând.)
În altul era scris: „Tu însuși ești adevăratul tău stăpân,
Căci tu nu ești străin de cel ce e Stăpânul tuturor;
Fii om cu-adevărat, nu vita de povară a altcuiva!
Urmează-ți propriul drum și ține-ți judecata dreaptă!”
În altul era scris: „Tot ce vedem e Unul.
Oricine-ar spune că sunt doi, are vedenii”.
În altul era scris: „Și-o sută sunt tot unul”.
Dar cine crede asta este-un om smintit.
Fiece hrisov are, retoric, un altul izvodit pe dos,
Ce-n formă și substanță cu totul i se-opune,
Și astfel toate laolaltă nu se potrivesc nicicum
De parcă au fost compuse precum otrava și-ale ei remedii.

POVEȘTEA IV

Un alt rege tiranic evreu

Domnea odată un rege evreu, acela despre care se pomenește în sura „Zodiile”¹ și care se hotărî să stârpească cu totul credința creștinească. Astfel, el înălță un idol uriaș și porunci ca toți cei care nu se vor închina acestui idol să fie aruncați în văpăile focului. După o vreme, soldații regelui văzură o femeie creștină cu un prunc în brațe ce refuza să se închine idolului, iar aceștia îi smulseră copilul și îl aruncară în foc. Dar pruncul grăi cu glas puternic mamei sale: „Nu te teme, măicuță! Focul nu mă poate arde; e rece asemeni apei!” Auzind acestea, toți creștinii adunați acolo se aruncară în flăcări și rămaseră nevătămați. Regele muștră focul ce nu îi îndeplinise porunca, dar focul îi răspunse că el este slujitorul lui Dumnezeu, iar puterile sale de a aduce moartea nu trebuie folosite în numele răului. Apoi focul izbucni în flăcări cumplite, ce devorară pe rege și pe toți evreii, dimpreună cu el.

☞ Cauzele secundare își înfăptuiesc lucrarea doar la porunca și ca efect al Cauzei Prime

Aerul, pământul, apa, focul sunt slujitori ai Celui Atotputernic. Nouă ne par că-s fără viață, dar ele însuflețite Domnului se-arată. În fața lui Dumnezeu, focul așteaptă porunci ca să primească,

¹ Coran, LXXXV.

Asemeni îndrăgostitului, ce nimic nu făptuiește din voința lui.
 De vei freca amnarul de cremene, se va ivi și focul;
 Ci nu greșiți amestecul de cremene și-amnar,
 Căci, altfel, pârjolul va înghiți în vâlvătaia lui și oameni.
 Cu toate că amnarul și cremenea fac focul să apară,
 Privește, omule prea vrednic, spre înălțimi cerești,
 Căci alta-i cauza – e Cauza dintâi a toate câte sunt!
 Cum ar putea o cauză să fie prin sine însăși, de n-ar fi o alta să o nască?
 Și-această Cauză (primă) o pune pe a doua în mișcare,
 Făcând-o, după voie, inertă și fără de efect.
 Această Cauză, ce-i luminează călăuzitoare pentru profeți,
 Este – adevărat grăiesc! – mult mai presus de cauzele secunde.
 Gândirea omenească poate să cuprindă aceste cauze secunde,
 Ci numai profeții pătrund cu mintea lucrarea Cauzei dintâi.

**Preaslăvirea divinității comparată
 cu aburii ce se înalță în țării,
 coborând apoi sub formă de ploaie**

Deși putem închide apa într-un butoi,
 Aerul o poate absorbi, căci el îi e temeiul.
 El o izbăvește de strânsură și-o poartă către matca ei
 Pe-ncetul, așa încât noi nu vedem procesul.
 Aidoma și suflul nostru, încetul cu încetul
 Descătușează sufletele noastre din temnița vieții pământești.
 „Cuvântul drept se-nalță către El”¹,
 ’Nălțat din gândul nostru, la El ajunge pur.
 Și fiecă suflare a noastră se-nalță în țării, slăvire aducând lui Dumnezeu,
 Sunt darurile noastre, depuse la tronul Veșniciei.
 Apoi coboară peste noi, răsplată pentru ruga noastră cea fierbinte,
 O, da, răsplată îndoită, binecuvântarea Regelui Măreț.

¹ *Coran*, xxxv, 11.

De-aceea se cuvine rugii fierbinți să înălțăm,
 Ca robii pământului vrednici să fie de-a primi daruri de la Domnul.
 Și-n chipul acesta, înspre țării și ’napoi înspre pământ,
 Nu se oprește-n veci astă minune, și-n veci nu piere.
 Pentru-a grăi în limpezi vorbe, minunea-aceasta
 Pornește chiar de-acolo de unde purcede acea dulce mireasmă¹.

¹ Dulce mireasmă; adică bucuria inimii experimentată de acela care aduce rugăciunea, dacă aceasta e primită de Dumnezeu. Vezi de asemenea Cartea II, Povestea xvii.

POVESTEA V

Leul și animalele sălbatice

În cartea lui Kalila și a lui Damnae este istorisită povestea unui leu, care ținea toate animalele sălbatice din pădurea sa în robie și își făcuse un obicei din a le ataca în fiecare zi și a alege din rândurile lor hrana ce îi era necesară. În cele din urmă, vietățile au ținut sfat împreună și au hotărât să-i trimită leului în fiecare zi o jertfă, atâta vreme cât leul ar înceta să le mai tulbure liniștea cu veșnicile sale incursiuni devastatoare.

La început leul fu neîncrezător în făgăduielile animalelor, spunându-le că el a găsit totdeauna de cuviință că este mult mai bine să se încreadă în propriile lui străduințe. Dar animalele reușiră să-l convingă că ar face un lucru drept să se încreadă în Providență și în cuvântul lor. Și pentru a-i da leului o pildă despre zădărnicia strădaniilor omenești, animalele îi istorisiră povestea unui om care s-a rugat de Solomon să-l ducă în Hindustan pentru a scăpa de îngerul morții. Dar în clipa în care a ajuns în oraș, omul din poveste fu lovit de îngerul morții.

Atingându-și țelul, animalele continuă o vreme să-și țină făgăduiala. Într-o zi veni rândul iepurei să servească drept hrană leului; dar iepurele le ceru celorlalte animale să-i îngăduie să încerce un vicleșug. Acestea îl luară în batjocură, întrebându-l cum ar putea un animal așa nevolnic precum este el să-l păcălească pe leu. Iepurele îi încredință că înțelepciunea este de la Dumnezeu și că Dumnezeu

poate alege ființe slabe pentru a zădărnici planurile celor puternice. În cele din urmă animalele își dădură încuviințarea de a-l lăsa pe iepure să-și încerce norocul. Iepurele porni spre culcușul leului mergând agale și îl găsi pe acesta cumplit de mâniat. Cerându-și iertare pentru întârziere, iepurele îi povesti leului cum el, dimpreună cu un alt iepure au fost trimiși drept hrană leului, dar, în drumul lor au fost atacați de un leu străin, care l-a răpit pe cel de-al doilea iepure, în ciuda protestelor sale disperate. Auzind aceasta, leul se înfurie peste măsură și îi porunci iepurelui să îi arate drumul spre vrăjmașul ce i-a încălcat pădurea peste care el domnește.

Prefăcându-se a fi înfricoșat, iepurele îl rugă pe leu să-l ducă în spate și-l îndrumă spre o fântână. Privind jos în apa fântânii, leul zări reflectată în apă imaginea sa și a iepurei ce îi ședea pe spate. Crezând că-și vede vrăjmașul dimpreună cu iepurele furat, leul se aruncă în fântână și se înecă, în vreme ce iepurele sări la timp de pe spinarea leului și scăpă cu viață.

Această prostie a leului, care își găsi astfel sfârșitul, îi era predestinată, pentru a-l pedepsi că nu s-a încrezut în puterea providenței lui Dumnezeu. Așa s-a întâmplat și cu Adam, care, deși cunoștea numele tuturor lucrurilor, potrivit predestinării divine, nu s-a supus unei singure porunci, iar nesupunerea l-a costat atât de scump.

Încrederea în Dumnezeu, ca fiind opusă strădaniilor omenești

Sălbăticiunile grăiră: „O, înțeleptule prealuminat,
Deoparte lasă prevederea, căci nu te-ajută în lupta cu destinul;
A-ți face griji, or prevăzător fiind, e chin și caznă;
Ci tu încrede-te în Providență, credința e-un lucru mult mai bun.
Nu te-mpotrivi divinelor porunci, o, tu, ce ești atât de iute la mânie,
Ca nu cumva porunca-aceea să se întoarcă împotriva ta.
Omul ar trebui să fie făr' de voință în fața poruncilor divine,
Ca nu cumva năpasta să-l lovească, de-l mânie pe Stăpânul tuturor”.

El spuse: „Într-adevăr; dar, deși credința ar fi al nostru reazem, Profeții ne învață folos să tragem din mijloacele aflate la îndemână.

Și nu uita, Profetul cu voce tare a grăit:

«Încrede-te în Dumnezeu, dar priponește-ți a ta cămilă».¹

Ascultați zicala: «Cel ce muncește îi este Domnului prieten»²;

Deși te-ncrezi în Providență, nu uita să-ți dai singur ajutor.

Mergeți, o, fataliști, și încredeți-vă și-n osteneala voastră,

Și străduiți-vă să vă-mpliniți dorința, încetul cu încetul.

Spre-a reuși, la muncă dar, să vă-ncercați puterea;

De nu luptați pentru ce râvniți, neputincioși voi sunteți”.

Iar animalele răspunseră: „Orice ai dobândi de la cel sărman prin străduințe

Nu-i decât o fărâmă ce nu ți se cuvine și-atrage după sine nenorocul.

Aminte ia, îți spunem iară, încrederea în sine are izvoru-n slăbiciune;

A te bizui pe alte căi e un stigmat ce întinează încrederea perfectă.

Încrederea în sine nu-i prin nimic mai nobilă decât credința-n Domnul.

Ce e mai minunat decât să-ți închini cu totul viața lui Dumnezeu?

Sunt mulți cei ce fug de un pericol și nimeresc în altul și mai grav;

Sunt mulți cei ce fug dintr-o capcană și nimeresc în ghearele unui dragon.

Omul își întocmește planuri și astfel singur se vâără în capcană;

Ceea ce el socotește drept viață, se va vădi distrugere totală.

Căci el închide ușa după ce vrăjmașul în casă i-a intrat.

Asemenea a fost și socoteala ce o întocmise Faraonul.

Pizmașul rege a poruncit să fie înjunghiați toți pruncii,

În timp ce Moise, pruncul sortit pieirii, era la Faraon acasă.

Privirea noastră suferă de multe slăbiciuni; Ascultă!

Topoște privirea ta cea pământească în privirea lui Dumnezeu.

¹ „Încrede-te în Dumnezeu și păstrează-ți praful de pușcă bine uscat.”

² *Laborare est orare.*

Grija ce ne-o purtăm în schimbul grijii Lui e-un târg cinstit;

Căci în privirea Lui găsești tot ce-ți dorește sufletul.

Câtă vreme pruncul nu poate mădularele să-și folosească,

Îl poartă tatăl său în brațe de părinte.

Dar când devine sigur pe sine și-și folosește mâinile,

El cade în necazuri și-n grele suferințe.

Sufletele părinților dintâi, chiar înainte de-a se servi de mâini,

Au lepădat încrederea deplină, plăceri deșarte căutând.

Iar când li s-a dat porunca: «De aci-nainte, îngenuncheat vei fi»¹,

Vrajba, pofta și cu lăcomia au pus pe ei al robiei jug.

A Domnului familie suntem și pruncii Lui ce trebuie hrăniți.

Profetul a grăit: «Oamenii sunt familia lui Dumnezeu»;

Cel ce trimite din ceruri ploaia pe pământ,

Nu poate oare să ne dea și pâinea noastră cea de fiecare zi?”

Leul răspuse: „Adevărat; dar Stăpânul tuturor făpturilor

A așternut o scară dinaintea picioarelor noastre.

Și pas cu pas, noi trebuie să urcăm spre-acoperiș!

Cuvântul «fatalism» nu-i potrivit în lumea noastră.

Aveți picioare – de ce pretindeți că schiopi sunteți?

Aveți mâini – de ce să vă prefaceți ciungi?

Când stăpânul așează o spadă în mâinile sclavului său,

Robul știe ce-nseamnă, fără a i se spune nimic în plus.

Da, dacă vreți, acestea sunt îndemnurile Lui către voi.

Când veți pătrunde cu sufletul aluziile Lui,

Întreaga viață o veți modela dup-aceste îndemnuri.

Iar dacă vreți aluziile să-I dezvăluie în întregime planul,

Scuturați povara și-ncepeți de îndată lucrul.

Cel ce îndură, vă face traiul cu mult mai lesnicios,

Cel ce-i capabil se bizuie pe înzestrările ce-aveți.

¹ *Coran, II.*